

خدا مراد سلیمیان

آخر الزمان در فرهنگ مهدویت

نشانه‌های آخر الزمان

این محدوده زمانی نشانه‌هایی دارد که اصطلاحاً «علائم آخر الزمان» خوانده می‌شود. علاوه بر اصطلاح رایج علائم آخر الزمان در فرهنگ مسلمانان، اصطلاح مشابه دیگری به نام «اشراط الساعة» وجود دارد. این اصطلاح که بیش‌تر نزد اهل سنت رایج است، به نشانه‌های وقوع قیامت اختصاص دارد، ولی روایاتی که ذیل این عنوان ذکر شده، نشان می‌دهد بسیاری از نشانه‌های آن چون نشانه‌های آخر الزمان است و می‌توان بسیاری از نشانه‌های آخر الزمان را نشانه‌های قیامت دانست.

همانگونه که اشاره شد، آخر الزمان به دو بخش متفاوت تقسیم می‌شود. براساس روایات، بخش اول بسیار دشوار خواهد بود؛ بخشی از مشخصه‌های این عصر عبارت است از:

۱. گریز از دین

پیامبر گرامی اسلام (ص) ویژگی‌های انسان‌های این دوران را این‌گونه بر شمرده است: زمانی بر مردم خواهد آمد که دینشان درهم‌پاشان خواهد بود و زنان، قبیله‌هایشان، برای طلا و نقره، رکوع و سجود به‌جا می‌آورند. آن‌ها همواره در حیرت و مستی خواهند بود. نه بر مذهب مسلمانی‌اند و نه بر مسلک نصرانی.^۸

۲. دنیا پرستی

رسول خدا (ص) فرمود: زمانی بر امت من می‌آید که در آن زمان، درون‌های مردم پلید می‌شود، ولی ظواهرشان به طمع مال دنیا آراسته می‌گردد. به آن‌چه در پیشگاه خداوند است، دل نمی‌بندند. کارشان ریا و تظاهر است، خوف از خدا به دلشان راه نیابد و خداوند آن‌ها را به غذایی فراگیر دچار سازد. آن‌ها چون انسانی در حال غرق شدن، خداوند را می‌خوانند، ولی خداوند دعاایشان را مستجاب نمی‌کند.^۹

۳. آزمایش‌های بزرگ

یکی دیگر از ویژگی‌های دوران آخر الزمان، امتحاناتی است که انسان‌ها در این دوران پشت سر می‌گذارند. با این آزمون‌ها مردم به دو گروه کاملاً متفاوت تقسیم می‌شوند: موفق‌ها و ناموفق‌ها.

امیرمؤمنان (علی) (ع) درباره نجات یافتگان این دوران می‌فرماید: و آن زمانی است که از فتنه‌ها نجات نمی‌یابند، مگر مؤمنی که بی‌نام و نشان است. اگر در حضور باشند، شناخته نشوند و اگر غایب گردند، کسی سراغ آن‌ها را نمی‌گیرد. آن‌ها برای سیرکنندگان در شب ظلمانی جامعه ما، چراغ‌های هدایت و نشانه‌هایی روشنند. نه مفسده‌جو هستند و نه فتنه‌انگیز، نه در پی اشاعة فحشايند و نه مردمی سفيه و لغوگو! اینانند که خداوند درهای رحمتش را به رویشان باز می‌کند و سختی‌ها و مشکلات را از آن‌ها برطرف می‌سازد.^{۱۰}

پی‌نوشت‌ها

۱. کتاب مقدس، ترجمه فاضل‌خان همدانی، نامه دوم پولس حواری به تیموتیوس، باب سوم
۲. غیبت نعمانی، ابن ابی زینب، ص ۳۵۷
۳. شیخ طوسی، کتاب الغیبه، ج ۱، ص ۱۸۲
۴. شیخ صدوق، عیون اخبار الرضا (ع)، ج ۲، ص ۵۹
۵. طبرسی املی، بشارت المصطفی لشیع المبرتنی، ص ۲۵۸
۶. کتاب الغیبه، ص ۴۶
۷. اربلی، کشف الغمه، ج ۳، ص ۲۰۶
۸. محدث نوری، مستدرک الوسائل، ج ۱۱، ص ۳۷۹
۹. شیخ کلینی، کافی، ج ۸، ص ۳۰۶۵
۱۰. نهج البلاغه، خطبه ۱۰۳

زمین و او را همان موعود امت‌ها می‌دانند. در نظر آنان با ظهور حضرت مهدی (عج) برخی از ائمه و نیکان و صالحان و نیز بدن و تبهکاران تحت عنوان «رجعت» به دنیا باز می‌گردند و زندگی دنیایی پایان می‌یابد.

با گلگشت در کلمات نورانی معصومان (ع) و آیه‌هایی را می‌یابیم که بیانگر پیوند مهدویت و آخر الزمان است، این آیه‌ها عبارت است از:

۱. آخر الزمان (پایان زمان)

امام صادق (ع) پیشوای ششم می‌فرماید: رسول گرامی اسلام (ص) به علی (ع) فرمود: آیا تو را بشارت ندادم؟ آیا تو را خبر ندادم؟ عرض کرد: بله یا رسول الله. آن حضرت فرمود: هم اینک جبرئیل نزد من بود و مرا خبر داد، قائمی که در آخر الزمان ظهور می‌کند و زمین را پر از عدل و داد می‌سازد، همان‌گونه که از ظلم و جور آکنده شده، از نسل تو و از فرزندان حسین (ع) است.^۲

۲. «لا تذهب الدنيا؛ دنیا به پایان نرسد»

این تعبیر بیانگر حتمی بودن تحقق حوادثی است که پس از آن ذکر می‌شود.

عبدالله بن مسعود می‌گوید: رسول گرامی اسلامی (ص) فرمود: دنیا به پایان نرسد، مگر این که امت مرا مردی رهبری کند که از اهل بیت من است و به او مهدی گفته می‌شود.^۳

و روشن است دنیا به پایان نمی‌رسد، مگر این که بخش پایانی‌اش (آخر الزمان) را پشت سرگذارد.

۳. «لا تقوم الساعة؛ قیامت برپا نمی‌شود»

پیامبر گرامی اسلام (ص) فرمود «قیامت برپا نمی‌شود تا آن که قیام کنده‌ای به حق از خاندان ما قیام کند، و این هنگامی است که خداوند به او اجازه فرماید، و هرکس از او پیروی کند، نجات یابد و هرکس از او سرپیچد، هلاک خواهد شد...»^۴

۴. «لا تنقضي الايام؛ روزها منقضی نگردد»

رسول خدا (ص) فرمود: روزها منقضی نگردد، تا این که مردی از اهل بیت من بر زمین حکومت کند که هم نام من است.^۵

۵. «لويل يبق من الدنيا الا يوم واحد؛ اگر از دنیا بیش از یک روز باقی نماند.»

امیرمؤمنان (ع) بر فراز منبر در شهر کوفه چنین فرمود «اگر از دنیا بیش از یک روز باقی نماند، خداوند آن روز را چنان طولانی خواهد کرد که مردی از خاندانم برانگیخته شود.»^۶

۶. «عند انقطاع من الزمان؛ در بخش پایانی زمان»

پیامبر اکرم (ص) فرمود: هنگام پایان زمان و آشکار شدن فتنه‌ها، مردی هست که به او مهدی گفته می‌شود و بخشش بسیار دارد.^۷

بی تردید، جز ذات بی‌پایان خداوندی که هم آغاز است و هم انجام، هر آغازی را انجام و هر شروعی را فرجامی است. زمان نیز مانند تمام مخلوقات الهی از این قاعده مستثنا نیست. روزگاری بر دنیا سیری شده که دیباچه کتاب زندگی دنیایی به شمار می‌آید و روزگاری نیز فصل پایانی این کتاب خواهد بود. برگه‌های پایان کتاب زندگی انسان در زمین «آخر الزمان» خوانده می‌شود.

آخر الزمان، اصطلاحی است که در فرهنگ اغلب ادیان بزرگ دنیا به چشم می‌خورد و به ویژه در ادیان ابراهیمی از برجستگی و اهمیت خاص برخوردار است. این اصطلاح معمولاً به روزگار پایانی دنیا و رویدادهایی که ممکن است در این بخش از زندگی جهان به وقوع بپیوندد، گفته می‌شود. ادیان بزرگ، درباره آخر الزمان پیش‌گویی‌هایی کرده‌اند. برای مثال در «تبیح» چنین آمده است «... و این را بدان که اوقات صعب در زمان آخر خواهد رسید، زیرا که مردم خود دوست و زریبست و مغرور و متکبر و کفرگو و نافرمان والدین و حق ناشناس و بی‌دین و بی‌الف و بی‌وفا و خبت‌کننده و بی‌پرهیز و بی‌حلم و با خویان بی‌اعتنا و خائن و کم حوصله و عبوس خواهند بود و عیش را بر خدا ترجیح می‌دهند.»^۱

در معارف ارزشمند اسلامی این اصطلاح در دو معنای کلی به کار رفته است:

۱. مدت زمانی طولانی که با ولادت پیامبر اسلام (ص) آغاز و با شروع رستاخیز بزرگ پایان می‌یابد. از این رو آن پیامبر الهی را پیامبر آخر الزمان نیز نامیده‌اند.

۲. مدت زمانی که با ولادت واپسین جانشین پیامبر اسلام (ص) حضرت مهدی (عج) آغاز می‌شود. این گستره زمانی زمان غیبت و ظهور را در بر گرفته، با شروع قیامت به انجام می‌رسد.

روایات اهل بیت (ع) نشان می‌دهد: الف) با سیری شدن این دوران، بساط زندگی دنیوی برچیده می‌شود و مرحله‌ای جدید در نظام آفرینش آغاز می‌گردد.

ب) آخر الزمان خود به دو مرحله کاملاً متفاوت تقسیم می‌شود:

نخست دورانی که انسان به مراحل پایانی انحطاط اخلاقی می‌رسد و فساد و ستم همه جوامع بشری را فرا می‌گیرد و واپسین امیدهای بشری به ناامیدی می‌گراید و دیگر دورانی که عصر تحقق وعده‌های الهی است و با قیام مصلح جهانی آغاز می‌شود.

کلیات عقاید مربوط به آخر الزمان تقریباً از سوی همه فرقه‌های بزرگ اسلام پذیرفته شده است، ولی در خصوص وابستگی این تحولات به ظهور مهدی موعود و نیز هویت مهدی موعود اختلاف نظر وجود دارد. شیعیان دوازده امامی حضرت مهدی (ع) و حکومت جهانی او را حسن ختام حیات بشر در کره